

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

Карпенко Оксани Олександрівни

на дисертаційну роботу Стасюка Богдана Олександровича
на тему: «Економічне оцінювання безпеки автомобільних
доріг», представлену на здобуття наукового ступеня доктора
філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за
спеціальністю 051 «Економіка»

Ступінь актуальності обраної теми

В Україні рівень смертності та травматизму в результаті дорожньо-транспортних пригод є одним із найвищих у Європі, а рівень організації безпеки дорожнього руху залишається вкрай низьким. Це у своїх звітах неодноразово підкреслюють експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я, Світового банку та інших міжнародних інституцій. Сьогодні за оцінками Світового банку сукупні втрати української економіки від дорожньо-транспортних пригод складають до 4 млрд. доларів на рік.

Відповідно до Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року, безпека дорожнього руху на сьогодні є ключовим елементом розвитку суспільства. Велика кількість транспортних засобів є невід'ємною частиною економіки країн, але водночас транспортні засоби несуть суттєву небезпеку життю громадян. Лідери багатьох держав світу об'єднують свої зусилля для зменшення кількості постраждалих та травмованих внаслідок дорожньо-транспортних пригод.

У світі втрати від дорожньо-транспортних пригод (ДТП) оцінюють за різними підходами – у вигляді розміру недожитих років загиблих, втрати працездатності, витрат на лікування та інших характеристик. Однак, жоден аналогічний підхід оцінювання втрат від ДТП в Україні не може бути застосовний внаслідок відсутності достатньої бази вихідних даних.

Таким чином, дослідження, які проводяться в дисертаційній роботі, являють собою актуальну науково-прикладну задачу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі «Фінанси, облік і аудит» Національного транспортного університету (м. Київ). Робота виконана відповідно до тематик держбюджетних тем в рамках тематичних планів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Державного агентства автомобільних доріг України за 2016 та 2019 роки: «Розробити та наповнити інформаційно-аналітичну систему для визначення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод» (№ держ.реєстр. 0116U007453) та «Виконати аналіз та переглянути методику з визначення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод і удосконалити відповідну інформаційно-аналітичну систему» (№ держ.реєстр. 0119U10513).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність і обґрунтованість висновків і рекомендацій, наведених в дисертаційній роботі, забезпечується використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Наукові положення і висновки дисертації сформульовані дисертантом на основі опрацювання та ґрунтовного аналізу значної кількості українських та іноземних наукових джерел і матеріалів статистичної звітності, нормативних та нормативно-правових документів державних органів влади.

Актуальність, комплексність і практична заглибленість обраної теми дисертації, застосування різноманітного інструментарію досліджень дали змогу її автору отримати важливі наукові та прикладні результати.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі Стасюка Б.О., сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість у сфері економічного оцінювання безпеки автомобільних доріг. Новизна викладена коректно, послідовно і системно.

Зокрема заслуговують на увагу:

– організаційно-економічний механізм оцінювання безпеки автомобільних доріг, який базується на запропонованій організаційно-функціональній схемі управління безпекою дорожнього руху та включає економічний інструментарій оцінювання ефективності заходів, спрямованих на покращення безпеки дорожнього руху на автомобільних дорогах з використанням показника соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод;

– науково-методичні підходи до оцінювання соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод, в основі якого лежить принцип адаптивності до реальних умов через застосування запропонованого автором показника «індекс безпечності», економічної компоненти оцінки витрат на компенсацію моральної шкоди, завданої людині від фізичного болю та душевних страждань внаслідок знищення чи пошкодження транспортного засобу, каліцтва та інших ушкоджень здоров'я, а також оцінки втрат від заторів внаслідок дорожньо-транспортних пригод;

– методичні підходи до пріоритезації видів робіт в рамках експлуатаційного утримання автомобільних доріг, що направлені на підвищення безпеки дорожнього руху.

– понятійно-категоріальний апарат теорії економічного оцінювання безпеки автомобільних доріг в частині уточнення сутності понять: «економічне оцінювання безпеки автомобільної дороги», «ефективність

заходів з підвищення безпеки дорожнього руху», «інституція щодо забезпечення безпеки дорожнього руху»;

– концептуальні засади визначення розміру мінімально допустимого нормативу на заходи з підвищення безпеки дорожнього руху в загальній структурі розподілу фінансування робіт з експлуатаційного утримання автомобільних доріг, що дозволить передбачити обґрунтований мінімальний розмір фінансування на заходи з підвищення безпеки дорожнього руху, незважаючи на доведений розмір фінансування.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Всі наукові положення, теоретичні та практичні результати, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації та виносяться на захист, викладено в 11 наукових працях, з яких 2 у періодичних наукових виданнях іноземних держав (одна з них – одноосібно), які проіндексовані в міжнародних наукометричних базах, 3 – у фахових виданнях, що входять до переліку, затвердженого Департаментом атестації кадрів МОН України, 6 – тез у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Для всіх публікацій, які написано в співавторстві, у вступі дисертаційної роботи наведено особистий вклад автора дисертаційного дослідження.

Відсутність порушення академічної доброчесності

Свідченням відсутності порушення академічної доброчесності автором дисертаційного дослідження є результати перевіряння роботи сервісами Unicheck, аналізування публікацій здобувача, а також аналізування тексту дисертаційного дослідження та використаних автором джерел.

Структура та зміст дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі містяться посилання на список використаних джерел, який складається зі 204 найменувань на 25 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінку, з них 153 сторінки основного тексту, які містять 28 рисунків, 14 таблиць.

Зміст *анотації* є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки і рекомендації. Анотацію подано українською та англійською мовами. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення.

У *вступі* дисертації наведено актуальність теми; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; мету і завдання дослідження; об'єкт, предмет і методи дослідження; наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; особистий внесок здобувача; інформацію про апробацію та публікацію результатів дисертації.

У *першому розділі* проведено аналіз теоретичних основ оцінювання безпеки автомобільних доріг. Крім цього, окрема увага була приділена підходам та досвіду економічного оцінювання безпеки автомобільних доріг, який виконується в різних розвинених країнах. Це дозволило сформулювати ключові напрямки до удосконалення існуючих підходів до оцінювання безпеки автомобільних доріг в Україні.

У *другому розділі* охарактеризовано стан чинної законодавчої та нормативно-правової бази в Україні. Детально проаналізовано існуючі підходи до розподілу фінансових ресурсів на заходи з покращення безпеки дорожнього руху, а також зменшення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод. Проведений аналіз дав змогу порівняти міжнародний досвід та поточну ситуацію в Україні з досліджуваного

питання, виявити «вузькі місця» та напрацювати пропозиції щодо удосконалення організаційно-економічної схеми оцінювання автомобільних доріг загального користування в Україні.

У *третьому розділі* сформовано організаційно-економічний механізм оцінювання безпеки автомобільних доріг. Отримано подальший розвиток методичних підходів щодо визначення мінімально допустимого нормативу фінансування робіт з експлуатаційного утримання автомобільних доріг для здійснення заходів з підвищення безпеки дорожнього руху в загальній структурі фінансування. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод, як головного економічного показника для оцінювання безпеки автомобільних доріг. Також удосконалено методичні підходи до пріоритезації видів робіт в рамках експлуатаційного утримання автомобільних доріг.

Загальні висновки за результатами дослідження висвітлюють його основні наукові положення і рекомендації та відповідають сформульованій науково-прикладній задачі та поставленим завданням дослідження.

У додатках представлений допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації, а також акти впровадження результатів дисертаційного дослідження на 3 аркушах.

Практична цінність результатів роботи

Практична цінність результатів полягає в тому, що отримані наукові результати дозволили розробити:

1. Організаційно-економічний механізм оцінювання безпеки автомобільних доріг та здійснити його практичну реалізацію;
2. Методичні підходи до пріоритезації видів робіт в рамках експлуатаційного утримання автомобільних доріг, що направлені на підвищення безпеки дорожнього руху в умовах обмеженого фінансування.

Практичне значення результатів роботи підтверджується впровадженням їх:

- в затверджену Укравтодором 20.07.2020 р. Методику з визначення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод М 42.1-37641918-779:2020, яка була використана під час підготовки науковообґрунтованих пропозицій до Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2019-2020 роки для пріоритетизації заходів з нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення, що дозволило прийняти об'єктивні управлінські рішення, які врахували економію від зменшення соціально-економічних втрат від ДТП у розмірі 15-20 % від загального фінансування об'єкту;

- під час здійснення проектних робіт у 2020-2021 роках Службою автомобільних доріг в Івано-Франківській області на об'єкті капітального ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення М-12 Стрий — Тернопіль — Кропивницький — Знам'янка (через м. Вінницю), км 62+758 — км 77+650, під час розроблення техніко-економічного обґрунтування для реалізації проекту «Мале Карпатське коло», який передбачає будівництво дорожнього кільця для об'єднання Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей і гірськолижних курортів, що дозволило прийняти об'єктивні управлінські рішення, які врахували соціально-економічну статистику та дозволили знизити загальні соціально-економічні втрати від ДТП на 25 %;

- під час здійснення проектних робіт у 2019-2021 роках ДП «Укрдіпродор» на об'єктах будівництва обходу м. Полтава (автомобільна дорога М-03 Київ – Харків – Довжанський), будівництва обходу м. Кобеляки (автомобільна дорога Н-31 Дніпро – Царичанка – Кобеляки – Решетилівка) та реконструкції автомобільної дороги М-01 Київ – Чернігів – Нові Яриловичі

(на м. Гомель), що дозволило прийняти техніко-економічні рішення, які врахували показники економічної оцінки поточного стану безпеки автомобільних доріг та дозволили заощадити кошти внаслідок зменшення соціально-економічних втрат від ДТП на 25-40 %.

Зауваження до дисертаційної роботи

Поряд з вище наведеними науковими, методичними і прикладними здобутками та результатами, дисертація Стасюка Богдана Олександровича не позбавлена окремих недоліків, неточностей та дискусійних моментів, які потребують пояснень у процесі захисту дисертації:

1. Потребує більш ґрунтовного пояснення особливостей поняття соціальної складової економічних втрат від ДТП (стор. 130);

2. Серед посилань у тексті дослідження найчастіше згадується джерело [97] «М 218-03450778-695:2011 Методика визначення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортних пригод», доцільно було б її навести серед додатків до роботи для полегшення сприйняття окремих положень роботи;

3. На рис. 3.3 доцільно розглянути такі процеси забезпечення безпеки дорожнього руху, як видачу посвідчень водія та проходження транспортними засобами технічного огляду (стор. 108);

4. Потребують уточнення зв'язки між Національним бюро з управління безпекою дорожнього руху та іншими складовими організаційно-економічного механізму оцінювання безпеки автомобільних доріг на рис. 3.4 (стор. 109);

5. Для кращого сприйняття інформації доцільно було б подати окрему текстову інформацію у вигляді окремих графіків та схем (стор. 84-85).

Загальні висновки за дисертаційним дослідженням

Дисертація є завершеною науково-дослідницькою роботою, в якій наведено нові наукові результати щодо формування організаційно-економічного механізму оцінювання безпеки автомобільних доріг. Висновки за дисертацією в повній мірі охоплюють результати дослідження і є коректними. Результати проведених здобувачем досліджень мають істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», зокрема, для розвитку економічного оцінювання процесів та впроваджені у практичну діяльність центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері дорожнього господарства та управління автомобільними дорогами загального користування державного значення.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та висвітлює її основні наукові положення, висновки та рекомендації. Анотацію дисертаційного дослідження розміщено на офіційному вебсайті Національного транспортного університету у строки, передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Порядок проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії».

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, крім того зазначено особистий вклад автора дисертаційного дослідження для всіх його наукових публікацій, опублікованих у співавторстві.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Зміст дисертації відповідає темі дослідження та у достатньому обсязі розкриває сутність вирішення поставлених завдань.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «Економічне оцінювання безпеки автомобільних доріг» відповідає вимогам пунктів 9-12 постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Порядок проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії», а її автор, Стасюк Богдан Олександрович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

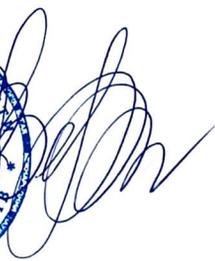
Перший проректор закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», доктор економічних наук, професор

О. КАРПЕНКО

Підпис офіційного опонента
д.е.н., професора Карпенко О.О.
засвідчую

Ректор
закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», доктор економічних наук, професор

В. ХУДОЛЕЙ